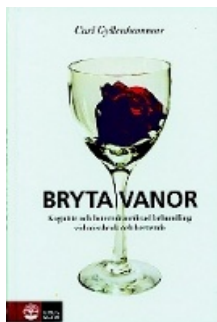

RECENSIONER

Mer teoretisk översikt än praktisk manual

Bryta vanor – kognitiv och beteendeorienterad behandling vid missbruk och beroende.

175 sidor.

Författare: Carl Gyllenhammar.

Förlag: Natur och kultur; 2007. ISBN 978-91-27-02693-3.

Recensent: Eva Magoulias, leg psykolog, leg psykoanalytiker. Beroendecentrum Stockholm, Karolinska Universitetssjukhuset Solna.

Det är glädjande att det äntligen kommer en bok om effektiv behandling av missbruk och beroende på svenska. Det var 20 år sedan Rönneberg och Sandahl skrev den första goda texten i ämnet, vilken egentligen fortfarande står sig bra.

Denna bok är tänkt att kunna användas av kliniskt verksam personal inom landsting och kommun. Det är en i stora delar trevlig och lättläst bok, men det är tveksamt om den fyller uppgiften som

manual bättre än redan befintliga manualer (t ex »Väckarklockan«). Författaren menar att ett nivåtänkande är till hjälp inför valet av psykosocialt behandlingsprogram och baserar det på beroendets tyngd, samt om det finns ytterligare axel I-diagnoser för handen.

På grundnivån finns strategier i form av motiverande samtal, korttidsintervention och återfallsprevention. För övriga dubbeldiagnospatienter handlar det om längre behandling med fokus mera på den psykiska störningen.

Avsnittet om återfallsprevention är översiktligt, och vad gäller detta har läsaren större klinisk användning av »Väckarklockan«. Motiverande samtal beskrivs kortfattat, men författaren återkommer i de flesta kapitel till betydelsen av terapeutens värme och empati, till det värderingsfria och respektfulla utforskandet, som är en förutsättning i terapi med missbrukare. Här kunde författaren ha refererat till senare forskning (Miller och Rollnick, 2002) och till forskningen om samband mellan terapeutprestationer, klientens tal om förändring och klientutfall.

I kapitlet om evolutionsbiologi menar författaren att särskilda insatser krävs för individer med tidigt utvecklat beroende, att de har mindre mogna kognitiva mönster. Författaren presenterar svårtestade hypoteser från kognitiv teori. Inlärningspsykologisk forskning har visat att vi i stor utsträckning styrs av beteendets konsekvenser, och i stället kan man förstå mycket i termer av respondent betingning.

Två tyngdpunkter i boken utgörs av den transteoretiska förändringsmodellen (TTM), utvecklad av Prochaska och DiClemente samt av Youngs schematerapi.

Det är bl a här mina tveksamheter ligger. TTM har under senare år mött en hel del kritik, stegen i modellen är inte diskreta, det finns ingen evidens om sekventiell progression, och det finns inte stöd för distinkta teoretiska processer för varje stadium eller för specifika förändringsstrategier till ett visst stadium (Wilson och Schlam, 2004). Processerna och de därpå följande interventionerna som Gyllenhammar presenterar är inte operationaliserade och ger föga stöd till behandlaren i val av åtgärd.

Min andra invändning gäller Youngs schematerapi, som författaren räknar till evidensbaserad behandling för svårare beroendetillstånd. Här beskriver författaren en metod som kräver specialkunskaper men som inte är manualbaserad, och då räcker ändå inte denna bok. I en av de mest välgjorda studierna om matchning av behandlingsinterventioner till patientkaraktistika (Project MATCH) fann man att klientens motivation var en stark prognostisk faktor, vilket ger stöd för att metoder att stärka och utveckla denna, som i motiverande samtal.

Däremot verkade olika metoder ha sin styrka mer i att patienten därmed kunde välja själv, än i att tydliga interventioner passade vissa patientkategorier bättre än andra. De betonar att effekten sannolikt skulle öka om mer manualbaserad behandling erbjöds (Babor och Del Boca, 2003).

Sammanfattningsvis ger dock boken en översikt över några viktiga evidensbaserade metoder för beroendebehandling. Den ger en god inblick i hur man tänker teoretiskt kring de kognitiva interventionerna, men jag saknar tillämpningen i beteendeterminer i stor utsträckning. ■

Vetenskapen är vacker

Design4Science – utställning på Nobelmuseet

På Nobelmuseet i Stockholm pågår just nu en utställning med bilder av modeller som forskare och formgivare använt för att synliggöra molekylärbiologins dolda värld.

Här visas teckningar, modeller, fotografier, textilier och andra konstnärliga uttryck som forskare och formgivare använt för att illustrera våra cellers minsta byggstenar. Hastigt tillkomna skisser och enkla modeller av piprensare som forskare gjort för att förklara sina resultat för en kollega blandas med verk av ledande formgivare.

Adressen är Börshuset, Stortorget, Gamla stan, Stockholm.

